

Марија Вукадиновић

Институт за стратегијска истраживања Београд
marija.vukadinovic@mod.gov.rs
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3976-6384>

Милош Миленковић

Институт за стратегијска истраживања
Београд
milos.milenkovic@mod.gov.rs
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1155-3797>

ВОЈНА ПРОФЕСИЈА У СРБИЈИ КРОЗ ПРИЗМУ МЕЂУНАРОДНЕ ВОЈНЕ САРАДЊЕ У САВРЕМЕНОМ ГЕОПОЛИТИЧКОМ КОНТЕКСТУ¹²³

Апстракт

Ово истраживање има за циљ да укаже како активности међународне војне сарадње у сложеном геополитичком контексту утичу на унапређење безбедности Србије и на развој њених оружаних снага. Фокус овог истраживања усмерен је на анализу вишеструке користи војне сарадње, укључујући унапређење компетенција Војске Србије и изградњу поверења са релевантним безбедносним актерима. Сагледавајући геополитички положај Србије и њено опредељење за војну неутралност истиче се значај војне сарадње као чиниоца националне и регионалне безбедности. У том контексту посебно се разматрају учешће Србије у војним мултинационалним операцијама и регионалним иницијативама у сфери одбране и безбедности. Као посебан вид сарадње у раду је анализиран однос Војске Србије са КФОР-ом, као међународним безбедносним снагама одговорним за мир и стабилност у јужној српској покрајини.

Теоријска основа овог рада јесте либерална теорија међународних односа која се у својој сржи базира на сарадњи као једном од кључних фактора безбедности. Према овој теорији, демократске државе кроз активну сарадњу и укљученост у међународне безбедносне структуре могу значајно да унапреде своју безбедност и одбрамбену способност. У контексту овог истраживања, либерална теорија омогућава анализу како интеграција у међународне и регионалне безбедносне иницијативе утиче на геополитички и безбедносни положај Србије, као и на развој способности њених националних оружаних снага.

¹²³ Овај рад је припремљен у оквиру пројекта „Војна професија у Србији у савременом безбедносном окружењу”, Министарство одбране Републике Србије. ISI/DH/3/24-26.

Методолошки оквир истраживања заснива се на квалитативној анализи, ослањајући се на широк спектар јавно доступних извора. Ови извори обухватају релевантне монографије, научне чланке, званичне извештаје и студије случаја. Примењен је систематичан приступ прикупљању и анализи података, уз критичко преиспитивање извора и триангулацију информација ради постизања веће објективности и валидности налаза. Резултати истраживања указују како међународна војна сарадња може имати позитивни утицај на војну професију у Србији и стварању слике о Војсци Србије као кредибилном партнеру. Овај рад представља допринос бољем разумевању комплексне динамике војне сарадње у контексту стратешког опредељења Србије за војну неутралност и сарадњу, отварајући простор за даља истраживања у овој области.

Кључне речи: војна неутралност, регионална сарадња, војне мисије, војна професија, Војска Србије

УВОД

У данашњем динамичном геополитичком контексту, државе се суочавају са бројним изазовима у сфери безбедности, где геополитичке промене и глобалне тензије значајно утичу на стратешке позиције држава, а Србија није изузетак (Јовановић 2022, 69-70). Такво стање од свих друштвених актера захтева високу способност прилагођавања, активно мултисекторско деловање и координацију. Управо се у том смислу могу посматрати и активности које националне оружане снаге, односно Војска Србије спроводи у домену сарадње са иностраним актерима у сфери безбедности. Војска као институција, као и сви њени припадници остваривањем међународне војне сарадње доприносе јачању међународног кредибилитета Србије и одбрамбених способности државе. Војна професија, на којој се заснива војна делатност, представља кључну карику у том ланцу између политичке оријентације државе и захтева који се креирају кроз политику одбране, с једне стране и непосредног извршења задатака у оквиру конкретних активности међународне војне сарадње, с друге стране.

Војна професија у Србији има дугу и сложену историју, дубоко испреплетену са судбином државе, али и са геополитичким пејзажом Балкана и ширим европским безбедносним контекстом. Стратешка позиција Србије на раскрсници Централне и Југоисточне Европе историјски ју је чинила фокусном тачком регионалних борби за моћ. Сву сложеност позиције народа на Балкану у једном свом есеју, сажето и врло сликовито, описује југословенски књижевник Крлежа: „...Москва је далеко, Беч се боји и страхује пред цариградским чибуком, а она луда од француског Цара хоће да отме Енглезима Индију, те им не да на Јадран, а ми смо, брате, потпуно сами...” (Крлежа 1961, 248).¹²⁴ Управо је та позиција ни на Истоку, ни на Западу, или боље речено између Истока и

124 Видети: Мирослав Крлежа, 1961. Књига есеја, посвећено двадесетогодишњици Устанка 1941-1961. Српска књижевна задруга. Београд. стр. 248.

Запада, определила је Србију да у првој деценији 21. века, после врло турбулентног и крвавог 20. века (посебно његове завршнице), своју безбедност изграђује кроз војну неутралност, развијајући сопствене капацитете за одбрану и истовремено сарађујући са свима који имају, или могу да имају, утицаја на њену безбедност.

Србија се својом политичком одлуком, тачније скупштинском Резолуцијом из 2007. године, определила за војну неутралност¹²⁵. Војна неутралност је политика коју земља усваја како би се држала ван војних савеза и избегла учешће у ратовима и сукобима који не укључују директно њену територију или суверенитет (Forca 2022, 148). Овај концепт подразумева неучествовање у војним савезима, одсуство страних војних база на територији неутралних земаља, и војно неутралне земље често улажу значајна средства у развој сопствених одбрамбених способности¹²⁶ како би могле да се одбране у случају агресије (Стајић et. al. 2016:1071). Прецизније, концепт неутралности¹²⁷ односи се на статус државе која се суздржава од учешћа у оружаним сукобима и одржава непристрасност према зарађеним странама, уз забрану коришћења своје територије за војне активности сукобљених држава (Новаковић 2012, 3). Разлог за овакву војну стратегију Србије може се посматрати кроз призму Лорана Гечела (Laurent Goetschel), који тврди да је она изграђена „на основу прошлих историјских искустава, као и митова и слика које обликују перцепције лидера малих држава о улогама које њихове државе играју у међународном систему" (Goetschel 2001, 27). Ова перспектива наглашава значај историјског наслеђа и колективног памћења у обликовању савремене спољне и безбедносне политике Србије, и у том контексту, концепт војне неутралности се појављује као логичан избор који одражава актуелну геополитичку реалност¹²⁸. Иако се

125 Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије.

126 Када је реч о развоју одбрамбених способности битно је истаћи и концепт тоталне одбране који представља свеобухватан приступ националној безбедности који мобилише све расположиве ресурсе државе и друштва у сврху одбране од потенцијалних претњи (Врачар, Стојановић, 2019). Овај концепт интегрише војне и цивилне аспекте, укључујући целокупно становништво у одбрамбене напоре, с циљем стварања отпорног друштва способног да се суочи са различитим врстама безбедносних изазова (Министарство одбране Републике Србије 2024, Концепт тоталне одбране- сажетак). Имајући у виду да концепт тоталне одбране подразумева свеобухватан приступ сузбијању потенцијалних безбедносних изазова и претњи, она је један специфичан израз ширег појма стратегије (Врачар, Стојановић, 2019).

127 Овај статус је први пут формално признат Швајцарској на Бечком конгресу 1815. године и даље је дефинисан Хашком конвенцијом V из 1907. године, која наглашава неповредивост територије неутралних држава и њихову обавезу непристрасности током сукоба (Новаковић 2012, 3).

128 Потребно је нагласити да у домаћој научној заједници постоје различита мишљења о разлогу за овакав избор војне стратегије. Видети више: Filip Ejdus. 2006. Јeftиније је ући у NATO. [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

после Хладног рата чинило да ће неутралност изгубити на значају, она се показала као изненађујуће прилагодљива и отпорна (Стојановић и Шарановић 2022, 13), и оваква одбрамбена стратегија може се ефективно комбиновати са активностима у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике (Живковић и Миленковић 2015, 211).

Помисао да се Србија определила за војну неутралност, а не за концепт колективне безбедности, односно организовање одбране засноване на чланству у неком војном савезу, некога би могла да наведе на закључак да је Србија резервисана када су у питању активности међународне војне сарадње, што напросто није тачно. Војна неутралност за коју се определила Србија ни у ком случају не подразумева самоизолацију, већ активну сарадњу са свим релевантним актерима безбедности, било на билатералној или мултилатералној основи. Србија није члан ни једног војног савеза, али се труди да са њима успостави сарадњу, а све у циљу унапређења како националне, тако и регионалне, па и глобалне безбедности. То је, може се рећи, део њене националне стратегије¹²⁹, а војска и војна професија у том сегменту имају кључну улогу.

Како је то добро приметити Драган Станар, сврха војске је мир, а не рат. Рат је само један од инструмената којим се долази до жељеног мира, други је свакако сарадња (Станар 2021). Другим речима, Србија кроз сарадњу са релевантним безбедносним актерима коју остварује ангажовањем војног персонала, заправо изграђује мир. Како је сарадња кључни термин који се налази у средишту либералне теорије међународних односа, она представља теоретску основу овога рада. Према овој теорији, безбедност се гради и чува кроз сарадњу различитих безбедносних актера, а та сарадња се остварује на различитим основама, што се објашњава различитим варијантама ове теорије. Поборници либералне теорије међународних односа сматрају да недостатак сарадње међу безбедносним актерима доводи до примене реалистичког приступа у ситуацијама где би сарадња могла донети боље резултате (Sandole et al. 2009). Либерална теорија међународних односа поред економских, политичких, културних, спортских и сваких других друштвених основа сарадње, свакако препознаје и војну сарадњу као основу безбедности (Johnston 1996, Moravcsik 1992). Због тога је међународна војна сарадња чији су носиоци припадници националних оружаних снага, релевантна тема и оквир за разумевање безбедносне и шире геополитичке слике Србије.

¹²⁹ Термин „стратегија” често се користи у свакодневном говору, али његово прецизно значење у контексту националне безбедности и одбране понекад задобија нејасно значење. Владимир Ајзенхамер пружа битно опажање у овом погледу: „општије тумачење односи се на вештину или науку употребе расположивих средстава зарад остваривања жељеног циља у свакој врсти конфликта, док је у ужем смислу реч о првенствено војној стратегији” (Ајзенхамер 2020, 80). Ипак, међународна војна сарадња не може се сматрати делом војне стратегије у смислу примене оружане силе, напротив, она служи као средство за спречавање сукоба и одржавање мира (Sachar 2003).

СТРАТЕШКИ ОКВИР МЕЂУНАРОДНЕ ВОЈНЕ САРАДЊЕ СРБИЈЕ СА РЕЛЕВАНТНИМ БЕЗБЕДНОСНИМ АКТЕРИМА

Стратешки оквир међународне војне сарадње Србије са међународним и регионалним партнерима представљају две националне стратегије, Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране, обе усвојене 2020. године. Стратегија националне безбедности наглашава значај активног учешћа у међународним организацијама, препознајући важност свеобухватне припреме за јачање улоге Србије на глобалној сцени. У Стратегији националне безбедности пише да „опредељење Р. Србије јесте да своју безбедност гради на демократским стандардима, политици сарадње и европској спољнополитичкој оријентацији (Стратегија националне безбедности 2020, 25).” Дакле, сарадња је препозната као један од стубова националне безбедности.

Србија се залаже за развијање сарадње на више нивоа и са свим субјектима међународних односа. Стога Србија јасно исказује своје уверење да је „стабилност и безбедност међународног поретка могуће остварити путем сарадње, очувањем демократских вредности и поштовањем међународног права” (Стратегија националне безбедности 2020, 25). У самој Стратегији националне безбедности посебно се указује на значај сарадње са „кључним чиниоцима међународних односа и свим сталним чланицама Савета безбедности УН”, где се као посебно битни издвајају односи са Кином, Русијом и САД (Стратегија националне безбедности 2020, 25). Управо у том светлу треба гледати и на развијање међународне војне сарадње на билатералној основи. У Стратегији националне безбедности јасно је наведено да ће Србија „крз учешће војних и цивилних капацитета у мултинационалним операцијама и мисијама¹³⁰ Уједињених нација, Европске уније и Организације за европску безбедност и сарадњу настојати да унапреди свој положај као „поузданог партнера у међународним односима, интероперабилност система националне безбедности и одбране са другим државама и успостави нова партнерства” (Стратегија националне безбедности 2020, 48). Србија сарадњу у различитим сферама види и као начин за јачање регионалне стабилности и унапређење добросуседских односа.

¹³⁰ Битно је истаћи да постоји разлика између појмова мисије и операције. Међутим, не постоји универзално прихваћено тумачење ових појмова. Правни основ за успостављање мировних мисија, на основу члана 29. Повеље УН, први пут је потврђен у мишљењу Међународног суда правде 1962. године. Ово мишљење је било кључно за признавање мировних мисија као легитимних органа УН и за дефинисање обавеза држава чланица у погледу њиховог финансирања и подршке (Дулић 2008, 80). Мисија обично има шири стратешки циљ, док операција представља ужи низ активности које се спроводе како би се тај циљ постигао (Дулић, 2008, 80). За додатно појашњење видети Дулић, Д. (2008). Мировне и хуманитарне операције. Београд: Универзитет у Београду – Факултет безбедности и Јавно предузеће „Службени гласник.”

Други релевантан и врло значајан стратешки документ за ову тему представља Стратегија одбране из 2020. године, у којој на самом почетку дословно пише: „Опредељења исказана у 'Стратегији одбране' изражавају одлучност Републике Србије да, у складу са одлуком о војној неутралности, изграђује и јача сопствене способности и капацитете за одбрану, као и да кроз сарадњу са безбедносним и одбрамбеним структурама Европске уније, учешће у Програму 'Партнерство за мир', сарадњу са Организацијом договора о колективној безбедности и другим међународним безбедносним и одбрамбеним субјектима доприноси јачању националне, регионалне и глобалне безбедности” (Стратегија одбране РС 2020, 12).

Као одбрамбени интерес Србија препознаје сарадњу и њену сврху види на следећи начин: „Сарадњом и партнерством са другим државама и међународним организацијама у области безбедности и одбране изграђује се међусобно поверење, развијају се способности система одбране и унапређује укупна безбедност” (Стратегија одбране РС 2020, 12). Стога, одлуку о војној неутралности Србија не види као „препреку за њену сарадњу са другим државама и војно-политичким савезима”, и јасно исказује став да ће настојати да развија и унапређује односе са њима „у складу са сопственим интересима, а ради јачања глобалне, регионалне и националне безбедности” (Стратегија одбране РС 2020, 36-37).

Стратегија одбране међународну сарадњу у области одбране усмерава на развој партнерских односа и сарадњу са међународним организацијама, примарно кроз „даље унапређење односа и сарадње са Организацијом уједињених нација, Европском унијом, Организацијом за европску безбедност и сарадњу и другим међународним организацијама” (Стратегија одбране РС 2020, 36-37). Такође, Србија овим стратешким документом јасно изражава опредељење за наставак учешћа у мултинационалним мисијама и операцијама под окриљем ових наведених организација. Ради уравнотеженог односа између два политичка пола, Истока и Запада, Србија наглашава да је, „у складу са својим интересима”, дакле не на наговор и притисак са стране, „посвећена проширивању и унапређењу сарадње са Организацијом Уговора о колективној безбедности (ОДКБ)”, као и да ће и даље „унапређивати партнерске односе са НАТО у оквиру Програма 'Партнерство за мир' као оптималном нивоу сарадње” (Стратегија одбране РС 2020, 39).

„Партнерство за мир” настало је као иницијатива за попуњавање безбедносног вакуума након завршетка Хладног рата, окупљајући државе које су определене за демократију, са циљем заокруживањем евроатлантског безбедносног простора и прилагођавање новим међународним односима (Старчевић 2007, 60). Укључивање у „Партнерство за мир”¹³¹ представља

131 Прецизније, кроз Програм ПзМ остварени су следећи облици сарадње : израда заједничких планова и програма сарадње, консултације и размена информација, заједничке вежбе и обуке, учешће у програмима образовања и усавршавања, учешће у

значајан корак за државе које настоје да се интегришу у глобалне и регионалне безбедносне структуре (NATO 2024). Али, пут ка чланству у НАТО није нужан пут којим државе чланице „Партнерства за мир” морају ићи. Овај програм пружа флексибилан оквир за сарадњу између НАТО-а и партнерских земаља, омогућавајући свакој држави да дефинише сопствене приоритете и ниво ангажовања (NATO Handbook 2006, 154). За Републику Србију, учешће у „Партнерству за мир” представља прилику за унапређење међународне сарадње у области одбране и безбедности, без обавезе пуноправног чланства у НАТО-у¹³². Имајући у виду стратешко опредељење Србије које истиче да „сарадња са НАТО-ом, кроз Програм „Партнерство за мир”, као оптимални ниво сарадње, допринеће унапређењу билатералних односа са државама региона које су чланице или кандидати за чланство у НАТО-у, ради очувања мира и унапређења стабилности у региону” (Стратегија одбране РС 2020, 39). Овај програм има кључну улогу у унапређењу интероперабилности Војске Србије са већином међународних партнера и доприноси глобалној и регионалној безбедности (Глишић 2009, 47).

Према званичној дефиницији НАТО-а, интероперабилност се дефинише као "способност снага НАТО и снага држава партнера и осталих не-НАТО држава за заједничком обуком, вежбама и успешним радом у реализацији поверених мисија и задатака"¹³³. Она омогућава различитим оружаним снагама да ефикасно сарађују у заједничким операцијама, вежбама и мисијама, упркос разликама у опреми, доктрини и процедурама (Глишић 2009, 47). Овај ниво сарадње је кључан са стратешког аспекта концепта интероперабилности, јер се односи на способност земаља да ускладе своје дугорочне циљеве, политике и стратегије у области безбедности и одбране (Sándor 2002 117-131). Поред тога, ту је и технички аспект, који се односи на усклађеност опреме и система који се користе у војним операцијама, као и технолошки аспект, који подразумева способност различитих земаља да развијају и користе заједничке технолошке платформе и стандарде (Sándor 2002 117-131). Сви ови захтеви који заправо значе прихватања високих међународних стандарда, представља допринос, како

научноистраживачким пројектима, размена експертиза и искустава, стандардизација и хармонизација процедура и опреме, учешће у мировним и хуманитарним операцијама, сарадња у одговору на ванредне ситуације, сарадња у области односа са јавношћу, развојни програми у области наоружања и војне опреме (Презентациони документ).

132 Према наводима Војске Србије, презентациони документ Републике Србије, за разлику од сличних докумената других држава у региону, не укључује планове за чланство у НАТО-у и као резултат тога, „Србија тренутно не учествује у Акционом плану за чланство (MAP), који је део Партнерства за мир и служи као свеобухватна припрема за приступање НАТО-у”. Војска Србије. Партнерство за мир. Приступљено https://www.vs.rs/sr_cyr/medjunarodna-saradnja/partnerstvo-za-mir/partnerstvo-za-mir августа 22.2024.

133 North Atlantic Treaty Organization (NATO) Interoperability: connecting forces, 11. april 2023. Приступљено https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84112.htm? 9. августа 2024.

повећању способности Војске Србије за међународну војну сарадњу, тако и унапређењу саме војне делатности и војне професије.

Као посебан оквир међународне војне сарадње представља Програм државног партнерства са Националном гардом Охаја¹³⁴. Овај вид сарадње има важну улогу, „нарочито у областима школовања и усавршавања официра, размене и обуке јединица, заједничких вежби и помоћи цивилним структурама у случају ванредних ситуација” (Војска Србије, Програм државног партнерства). Значајан пројекат у оквиру овог програма је изградња Центра за обуку на бази „Југ”. Сарадња са Охајом се сматра „једним од најуспешнијих програма државног партнерства и сведочи о важности двостраних војних односа” (Војска Србије, Програм државног партнерства). Поред тога, организација и учешће на заједничким мултинационалним вежбама представља вид међународне војне сарадње који доприноси афирмацији националних оружаних снага Србије и који директно подиже ниво обучености припадника Војске Србије. Кроз овај вид сарадње, Војска Србије има прилику да размењује искуства, унапређује своје оперативне способности и стандардизује процедуре са војскама других земаља. Ово је од посебног значаја јер омогућава нашим оружаним снагама да остану у корак са савременим војним доктринама и технологијама, без компромитовања принципа војне неутралности. Такође, вредно помена је и учешће Војске Србије у међународним спортским активностима у оквиру Међународног савета војних спортова (Conseil International du Sport Militaire, CISM).¹³⁵ Све су ово важни аспект војне сарадње оружаних Србије, али који због своје специфичности и ограниченог обима утицаја у контексту основних циљева овог истраживања неће бити додатно анализирани у раду.

УЧЕШЋЕ СРБИЈЕ У МУЛТИНАЦИОНАЛНИМ ОПЕРАЦИЈАМА: ДОПРИНОС ИЗГРАДЊИ МИРА

Када се разматрају мултинационалне операције и допринос Србије у изградњи мира, либерална теорија демократског мира служи као релевантан теоријски оквир за ово истраживање. Према Фемке Е. Бајкер, основна претпоставка либералне теорије демократског мира је да две демократске државе неће ући у рат, што подржава идеју да су мирољубиве и сарадничке стратегије могуће и пожељне¹³⁶ у међународним односима (Bakker 2020). Стога,

134 Војска Србије, „Програм државног партнерства,”. Приступљено https://www.vs.rs/sr_lat/medjunarodna-saradnja/saradnja-sa-ohajom/program-drzavnog-partnerstva. 29. августа 2024.

135 Активности у оквиру CISM су специјализовани за област као што је војни спорт, који, иако значајни, представљају мање аспекте ширег спектра сарадње и немају директан утицај на основне безбедносне циљеве истраживања.

136 Рад Скот А. Силверстона (Scott A. Silverstone) *Liberal International Relations Theory and the Military* истражује повезаност либералне теорије међународних односа и војске, укључујући критику Цона Меаршхајмера који тврди да либерална теорија има ограничену способност да смањи опасности војне моћи у међународним односима

према Стратегији одбране, Србија остварује своје учешће у изградњи и очувању мира у региону и свету кроз активну ангажованост у међународним војним сарадњама и мултинационалним операцијама (Стратегија одбране РС 2020, 46). Србија се тако позиционира као одговоран члан међународне заједнице, доприносећи решавању конфликта и подршци миру, што уједно оснажује њену улогу у међународним односима и пружа основе за јачање билатералних и мултилатералних партнерстава.

Табела 1. представља преглед учешћа Војске Србије у мировним мисијама УН и ЕУ које су успешно завршене. Период обухваћен табелом покрива ангажовање од 2002. до 2020. године, у којем је Војска Србије активно доприносила очувању мира и безбедности у различитим регионима света, укључујући Обалу Слоноваче, Бурунди, Чад, Централноафричку Републику, Конго, Мали и Источни Тимор. Учешће Србије је било разнолико, укључујући улоге као што су војни посматрачи, медицински тимови и јединице за евакуацију, што показује способност Војске Србије да се прилагоди различитим захтевима и изазовима међународних мисија. У неким мисијама, српско учешће је било смањено како су се мисије приближавале свом крају, док је у другим операцијама нагласак био на пружању специјализоване медицинске подршке. Табела пружа детаљне информације о времену трајања сваке мисије, специфичним улогама које су српски војници обављали, и променама у обиму учешћа током времена. Овај преглед илуструје континуирану посвећеност Србије међународним напорима за очување мира и стабилности, као и флексибилност у прилагођавању новим условима и потребама у мировним мисијама.

Табела 1. Завршене мисије Војске Србије у мултинационалним операцијама.

Мисија	Почетак учешћа	Крај учешћа	Оперативни детаљи
Мировна операција УН у Обали Слоноваче (UNOCI)	27. фебруар 2004.	15. фебруар 2017.	2004. три војна посматрача припадника МО и ВС, а од 2016. године ангажовање је било смањено на једног војног посматрача
Мировна операција УН у Бурундију (ONUB)	11. септембар 2004.	21. септембар 2006.	учешће укупно три војна посматрача

(Silverstone 2021). Упркос овим критикама, Силверстонов рад истиче да либерална теорија, нарочито у контексту демократијског мира, остаје важан оквир за разумевање и примену војних стратегија (Silverstone 2021).

МЕЂУНАРОДНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ КАО ИНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛИТИКЕ

Мировна операција УН у Чаду и Централноафричкој Републици (MINURCAT)	23. јун 2009.	14. децембар 2010.	укупно три две ротације, прве две као норвешког контингента, док је трећа ротација била ангажована самостално, у оквиру пољске болнице УН 1+ нивоа
Мировна операција ЕУ у Централноафричкој Републици (EUFOR RCA)	15. јун 2014. године.	март 2015.	шесточлани медицински тим
Мисија ЕУ за обуку војних и безбедносних снага Малија (EUTM Mali)	18. фебруар 2013.	1. мај 2020.	трочлани медицински тим
Мировна операција УН у Конгу (MONUSCO)	7. март 2003.	10. мај 2018.	медицински тим за евакуацију ваздушним путем
Војна операција ЕУ у Централноафричкој Републици (EUMAM RCA)	11. фебруар 2015.	20. јул 2015.	четворочлани медицински тим: један лекар и три медицинска техничара.
МнОп УН у Источном Тимору (UMNISET)	26. јун 2002.	20. мај 2005.	прво ангажовање у МнОп УН после поновног пријема земље у УН

Извор : Министарство одбране Републике Србије. (н.д.). Преузето 1.7.2024. са https://www.mnor.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=251&active=text#

Напомена: у овој табели није представљен податак учешћа Југословенске народне армије (ЈНА) у мисијама УН.

Након завршетка ангажовања у Групи војних посматрача УН Иран-Ирак 1991. године, Југословенска народна армија (ЈНА) привремено је обуставила своје учешће у мултинационалним мировним мисијама и операцијама под окриљем Уједињених нација, да би се поново активно укључила у такве

активности почетком 2002. године слањем војних посматрача у Мисију УН за подршку у Источном Тимору (Војска Србије, Центар за мировне операције,).

Међутим, правни оквир за ангажовање припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама успостављен је 2009. године усвајањем Закона о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије (Војска Србије, "Центар за мировне операције," н.д.). Овај закон дефинише процедуре за доношење одлука о учешћу у мисијама, као и надлежности различитих државних органа у овом процесу. Од 2002. године до данас, Војска Србије је учествовала у бројним мултинационалним операцијама под мандатом УН и ЕУ (Војска Србије, Историјат учешћа у МНОП,).

Значајан подстицај за развој партнерских односа Србије у области одбрамбене индустрије, као и за јачање њене безбедносне и војне сарадње, представља Споразум о безбедносној сарадњи са Европском унијом, потписан у Бриселу децембра 2013. Године (Јефтић 2020, 62). Овај споразум је потврдио оквир сарадње са Европском одбрамбеном агенцијом и поставио основу за унапређење капацитета војнотехничких института Србије, као и за постизање веће интероперабилности њених војних снага, што је од суштинског значаја за ефикасно учешће у мултинационалним мировним мисијама и операцијама (Јефтић 2020, 62).

У табели која следи (табела 2.) приказано је тренутно (активно) учешће Војске Србије у мировним мисијама Уједињених нација (УН) и Европске уније (ЕУ). Најважније је приметити континуирано ангажовање у различитим деловима света, укључујући Кипар, Либан, Блиски исток, Сомалију, Централноафричку Републику, Мозамбик и Египат. Учешће обухвата разноврсне улоге, од медицинских тимова и болница до посматрача и поморских снага. У неким мисијама, као што су оне у Либану и Централноафричкој Републици, српско учешће је проширено и прилагођено тренутним потребама мисије.

Табела 2. Актуелне мисије Војске Србије у мултинационалним операцијама.

Мисија	Почетак учешћа	Тренутно ангажовање	Оперативни детаљи
Мировна операција УН у Републици Кипар (UNFICYP)	21. октобар 2010.	активно	део британског контингента
Мировна операција УН у Републици Либан (UNIFIL)	21. децембар 2010.	активно	проширено учешће 2012-2014.
Мировна операција УН на Блиском истоку (UNTSO)	9. септембар 2012.	активно	у оквиру Посматрачке групе Либан

МЕЂУНАРОДНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ КАО ИНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛИТИКЕ

Мировна операција ЕУ (EUTM Somalia)	25. април 2012.	активно	санитетски тим
Војна операција поморских снага ЕУ у Сомалији (EUNAVFOR- Operation ATALANTA)	21. октобар 2011.	активно	тим се ангажује једном годишње на 4 месеца
Мировна операција УН у Централноафричкој Републици (MINUSCA)	20. септембар 2014.	активно	болница постала самоодржива од 2020.
Мисија ЕУ за обуку војних и безбедносних снага Централноафричке Републике (EUTM RCA)	15. децембар 2016.	активно	медицинска подршка мисији
Мисија ЕУ у Мозамбику (EUTM)	март 2024.	активно	ротације на 6 месеци
Мировна мисија „Међународне снаге и посматрачи” у Арапској Републици Египат	5. јул 2023.	активно	ротације на 6 месеци

Извор : Министарство одбране Републике Србије. (н.д.). Преузето 1.7.2024. са https://www.mnop.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=251&active=text#

РЕГИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ: ИЗРАЗ ПОЛИТИЧКЕ ВОЉЕ ЗА САРАДЊОМ У СФЕРИ БЕЗБЕДНОСТИ И ОДБРАНЕ

Када је реч о регионалној сарадњи битно је истаћи да постоје више облика, укључујући економске, политичке и безбедносне аспекте, који се разликују у зависности од циљева и потреба укључених држава (Ајзенхамер 2014, 255). Како Хетне тврди, регионална сарадња омогућава државама да успоставе дијалог и заједничке циљеве кроз организационе структуре које промовишу мир и економску либерализацију (Hettne 2005, 550). Економска сарадња, како истиче Ајзенхамер, доприноси политичкој стабилности кроз успостављање редовних политичких контаката који граде поверење међу земљама и олакшавају сарадњу у вези са безбедносним питањима (Ajzenhameг 2014, 255). Као што је већ истакнуто, војна неутралност није знак изолације, већ стратешка одлука која омогућава Србији да остане отворена за различите облике међународне сарадње и Србија активно учествује у регионалним иницијативама које доприносе безбедности и стабилности у региону (Влада Републике Србије, 2021). У контексту војне професије Србије и њеног учешћа у регионалним

иницијативама, овај оквир сарадње одражава се кроз стратегију јачања безбедносне стабилности и унапређења међусобног поверења и капацитета у региону.

Табела 3. Министарство Републике Србије и регионалне иницијативе

Иницијатива	Година оснивања	Циљеви	Чланице	Србија у оквиру иницијативе
SEDM (Сарадња министара одбране ЈИЕ)	1996.	Јачање политичко-војне сарадње и стабилност и у ЈИЕ	САД, Грчка, Италија, Турска, Словенија, Румунија, Бугарска, Хрватска, Албанија, Украјина, Македонија, БиХ, Црна Гора, Грузија, Србија	Пуноправна чланица од 2010, активно учешће у пројектима и вежбама
RACVIAC (Центар за безбедносну сарадњу)	2000.	Јачање дијалога и сарадње у области безбедност и	Албанија, БиХ, Хрватска, Грчка, С. Македонија, Црна Гора, Румунија, Србија, Турска, Бугарска, Украјина, Грузија	Србија је потписала Споразум о RACVIAC 2010. године и активно учествује у програмима
Конференција начелника генералштабова балканских земаља	2007.	Разматрање и јачање војно-војне сарадње и одговора на безбедносне изазове	Албанија, БиХ, Бугарска, Црна Гора, Грчка, Северна Македонија, Србија, Румунија, Турска, Хрватска, Словенија	Србија активно учествује у конференцијама и заједничким активностима

ВМТФ (Балканске војно- медицинске снаге)	2014.	Медицинс ка подршка у кризним ситуацијама, а, природним непогодама	Северна Македонија, Словенија, Србија, Албанија, БиХ, Црна Гора	Србија је била оквирна нација до 2020. године, активно учешће у медицинским вежбама

Извор: Министарство одбране Републике Србије. (н.д.). Преузето 1.7.2024. са <https://www.mod.gov.rs/lat/4363/regionalne-inicijative-4363>

У табели 3. може се видети преглед регионалних иницијатива у којима Војска Србије активно учествује. Према подацима Министарства одбране, постоје четири облика регионалних иницијатива. Прва, *SEDM (Сарадња министара одбране ЈИЕ)*, основана 1996. године, омогућава Војсци Србије да буде део широке мреже држава које сарађују на јачању политичко-војне стабилности у Југоисточној Европи. Као пуноправна чланица од 2010. године, Србија активно учествује у пројектима и вежбама, што јој омогућава да унапређује своје капацитете у контексту регионалне безбедности. Друга, *RACVIAC (Центар за безбедносну сарадњу)*, основан 2000. године, служи као форум за јачање безбедносног дијалога и сарадње у региону. Србија је потписала Споразум о RACVIAC 2010. године и активно учествује у програмима, што је важно за њено ангажовање у безбедносним иницијативама и изградњу поверења са суседним државама. Трећа, *Конференција начелника генералштабова балканских земаља*, основана 2007. године, омогућава разматрање и јачање војно-војне сарадње. Србија активно учествује у конференцијама и заједничким активностима, што је кључно за координацију и развој стратегија које одговарају на безбедносне изазове у региону. Четврта, *Балканске војно-медицинске снаге (ВМТФ)*, основане 2014. године, пружају платформу за развој и примену медицинских капацитета у кризним ситуацијама. Србија, која је била оквирна нација до 2020. године, активно је учествовала у медицинским вежбама, што доприноси њеној способности да одговори на хуманитарне кризе и природне катастрофе. Ова табела показује како Војска Србије користи учешће у овим иницијативама за побољшање својих оперативних способности, јачање регионалне сарадње и одговор на безбедносне изазове.

*САРАДЊА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ СА КФОР КАО ГАРАНЦИЈА БЕЗБЕДНОСТИ
СРБА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ*

Стратегија одбране „сарадњу са КФОР-ом у АП Косово и Метохија у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244”, између осталих, препознаје као активност коју треба предузимати „ради заштите суверености, независности и територијалне целовитости Р. Србије” (Стратегија одбране РС 2020, 25). Истим тим документом, Србија КФОР види као „гаранта безбедности” у својој јужној покрајини, те ће тежити да се присуство КФОР-а одржи, а сарадња са њим унапреди. У стратегији се наглашава да ће се Србија залагати за „несмањено присуство КФОР-а, као гаранта, безбедности на територији Косова и Метохије, а посебно српског и неалбанског становништва и заштите српског културног и историјског наслеђа” (Стратегија одбране РС 2020,28).

Међународне безбедносне снаге КФОР (*KFOR – Kosovo Force*) на територији АП Косова и Метохије успостављене су потписивањем Војно-техничког споразума 1999. године (Кумановског споразума) којим је окончан оружани сукоб између НАТО и Савезне Републике Југославије. Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 потврђено је успостављање међународног безбедносног присуства под суштинском контролом НАТО.¹³⁷ То је у пракси значило да су снаге КФОР заправо војници и јединице НАТО са којим су непосредно пре потписивања мировног споразума југословенске и српске снаге безбедности биле у сукобу. Због тога је првобитна сарадња са КФОР-ом била прилично ограничена и базирана на неопходности, јер Србија од 1999. године нема присуство својих оружаних снага на подручју Косова и Метохије (Цветковић 2022,261).

Кумановским споразумом Југославија и Србија су се поред повлачења војних, полицијских и свих других безбедносних структура са АП Косова и Метохије, обавезале и на успостављање ваздушне зоне безбедности од 25 км и копнене зоне безбедности у ширини од 5 км од административне линије са КиМ ка унутрашњости централног дела Србије (Војно-технички споразум, 1999). Ова тампон зона била је резултат неповерења дојучерашњих непријатеља и покушај превенције могућих инцидената. У жељи да се спречи непосредни додир српских (југословенских) снага безбедности и војника КФОР створен је својеврсни безбедносни вакуум, који је представљао погодан тло за формирање тзв. Ослободилачке војске Прешева, Медвеђе и Бујановца.¹³⁸ Ова наоружана формација албанских сепаратиста, створена већ 2000. године, представљала је озбиљну претњу безбедности Србије. Захваљујући успостављеној сарадњи са

137 Савет безбедности Уједињених нација. "Резолуција 1244." Анекс 2, члан 4. 10. јун 1999. [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999)).

138 Ослободилачка војска Прешева, Медвеђе и Бујановца (ОВПМБ; алб. *Ushtria Çlirimtare e Preshevës, Medvegjës dhe Bujanovcit, UÇPMB*) била је албанска сепаратистичка милиција која се борила за отцепљење општина које се налазе у Прешево, Медвеђа и Бујановац од Србије и СРЈ.

командом снага КФОР, у периоду од марта до маја 2021. године, јединице војске и полиције ушле су у до тада демилитаризовану зону, неутралисале сепаратистичку паравојну формацију и успоставиле пун суверенитет државе над тим делом територије. Размештање војске и полиције у сталним базама представљало је корак ка градњи поверења између припадника Војске Србије и припадника КФОР, што је повољно утицало на одржање мира у том делу Србије.

Односи са снагама КФОР озбиљно су стављени на тест током мартовског погрома 2004. године, када је велики број Срба са КиМ протеран, а њихова имовина и културна баштина уништени (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања 2004). Иако постоје озбиљне критике на (не)деловање дела јединица КФОР у заштити српског становништва, како је време пролазило долазило је до трансформације ових односа (Whan 2016, 10). Уласком Србије у Програм Партнерство за мир 2006. године, сарадња са КФОР-ом је почела да добија на замаху. Након детаљних преговора и координације, Србија и КФОР су успоставили заједничке патроле у копненој зони безбедности (КЗБ) (Цветковић 2022, 262-263). Ове патроле су омогућиле директну координацију између Војске Србије и КФОР-а, чиме је знатно побољшана безбедносна ситуација и остварен конкретан допринос изградњи поверења између две стране, што је било од изузетног значаја за даље унапређење односа.

Данас КФОР и Војска Србије имају успостављену стабилну сарадњу која укључује редовне консултације, размену информација и координацију активности на терену (Војска Србије, Састанак с командантом КФОР-а). У тренутној геополитичкој ситуацији, где глобалне и регионалне тензије често диктирају правце деловања, Србија кроз сарадњу са КФОР-ом успева да одржи мир на терену, као и позицију војно неутралне државе. Ова сарадња омогућава Србији да истовремено буде део међународних напора за очување мира и стабилности. Сарадња са КФОР-ом представља важан аспект војне и безбедносне политике Србије. Од првобитних фаза неповерења и опрезне сарадње, однос је еволуирао до тога да се Србија данас залаже за „несмањено присуство” КФОР-а на Косову и Метохији, видећи у њему јединог гаранта мира, безбедности и опстанка Срба у јужној покрајини. Ово је нарочито постало евидентно након једностраног проглашења независности тзв. Косова 2008. године. Редовна комуникација и свеобухватна и функционална координација активности између Војске Србије и КФОР од виталног се значаја за стабилност региона. Наставак ове сарадње и у будуће остаје кључан предуслов очувању мира и безбедности на Балкану, али и прилика за јачање међународног угледа Србије као поузданог партнера у међународним безбедносним структурама. Велики допринос томе, поред политичке платформе на којој је на самом почетку успостављена сарадња, дају припадници Војске Србије својим професионалним односом на терену и кредибилитетом који су изградили у досадашњој сарадњи са КФОР-ом и другим снагама НАТО, било кроз програм „Партнерство за мир”, било на билатералној основи кроз сарадњу са државама чланицама НАТО.

ЗАКЉУЧАК

Србија се налази у специфичном геополитичком положају који је, услед дугогодишњих турбуленција, обликовао њено опредељење за војну неутралност. Овај избор није резултат тежње ка својеврсној самоизолацији, већ одраз спољнополитичког и стратегијског правца који се заснива на примеру успешних војно неутралних држава. Рат у Украјини је поново ставио фокус на традиционално ратовање и подсетио свет на значај војне професије у савременом свету. У том контексту, Србија мора наставити да ради на унапређењу својих оружаних снага и јачању одбрамбених капацитета. Кроз међународну војну сарадњу, српски официри, подофицири и војници имају прилику да стекну драгоцену искуства и знања која могу применити у домаћем контексту, доприносећи тако јачању целокупног система одбране. Усклађивање са стандардима НАТО и ЕУ значајно је не само са аспекта учешћа Војска Србије у међународним мировним мисијама, већ и за јачање националне безбедности. У оквиру својих стратешких напора ка евроинтеграцији, Србија се додатно позиционира као поуздан партнер у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ. Овакав стратешки приступ указује да се војна професија може сматрати као нераскидив део спољне политике Србије и њених евроинтеграцијских напора.

Посебан пример међународне војне сарадње представља сарадња Војске Србије са међународним безбедносним снагама на Косову и Метохији КФОР-ом. Ова сарадња показује како се политичким напорима и професионалним ангажовањем припадника и једне и друге војске гради поверење и изграђује безбедност. Пут од непријатеља до пожељног сарадника није био ни брз ни једноставан. Свесни реалности и заједничког интереса који се огледа у очувању безбедности у овом делу Европе, припадници Војске Србије и КФОР-а изградили су однос који омогућава отворен дијалог и непосредну сарадњу. Србија данас види сарадњу са КФОР-ом као услов безбедности и опстанка Срба на Косову и Метохији. Активна сарадња не само да осигурава физичку заштиту српске заједнице, већ и игра кључну улогу у управљању сложеним безбедносним изазовима у региону. Она омогућава надгледање и имплементацију мера које осигуравају да права и безбедност српске заједнице буду адекватно заштићени.

ЛИТЕРАТУРА

Bakker, Femke E. 2020. "The Microfoundations of Normative Democratic Peace Theory: Experiments in the US, Russia and China." *Political Research Exchange* 2 (1). <https://doi.org/10.1080/2474736X.2020.1753084>.

Балкански форум за безбедност и одбрану. "Балкански форум за безбедност и одбрану." Приступљено 8. августа 2024. <http://balkanchodforum.net/>.

Balkan Medical Task Force. 2024. Приступљено 8. августа 2024. са <https://balkanmedicaltaskforce.com/>

Dennis J. D. Sandole, Sean Byrne, Ingrid Sandole-Staroste, & Jessica Senehi. 2008. *Handbook of Conflict Analysis and Resolution*. Routledge.

Filip Ejdus. 2006. *Jeftinije je ući u NATO*. [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

Goetschel, Laurent. 2011. "Neutrals as Brokers of Peacebuilding Ideas." *Cooperation and Conflict* 46, no. 3: 312–33. <http://www.jstor.org/stable/45084645>.

Johnston, David. 1996. *The Idea of a Liberal Theory*. Princeton University Press.

Влада Републике Србије. 2024. „Косово и Метохија.” Република Србија. Приступљено 23. августа 2024. <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19947>.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia. n.d. "Partnership for Peace." Accessed August 23, 2024. <https://www.mfa.gov.rs/en/foreign-policy/security-policy/partnership-peace>.

Moravcsik, Andrew. 1992. *Liberalism and International Relations Theory*. Cambridge, Mass.: Center For International Affairs, Harvard University.

North Atlantic Treaty Organisation, NATO. 2006. *NATO Handbook*. Public Diplomacy Division, NATO, 1110 Brussels, Belgium. ISBN 92-845-0178-4 HB-ENG-0406. p. 154.

North Atlantic Treaty Organisation, NATO. n.d. *Partnership for Peace*. Приступљено 7. августа 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm

Sachar, B. S. 2003. "Cooperation in Military Training as a Tool of Peacetime Military Diplomacy." *Strategic Analysis* 27 (3): 404–21. <https://doi.org/10.1080/09700160308450097>.

Silverstone, Scott A. "Liberal International Relations Theory and the Military." *Handbook of Military Sciences*, December 11, 2021, 1–18. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02866-4_104-1.

Ајзенхамер, Владимир. 2020. "Стратешке студије — од војних наука до студија безбедности." Универзитет у Београду, Факултет безбедности EBooks. стр. 80. https://doi.org/10.18485/fb_nauke_vio.2020.ch3.

"Војнотехнички споразум о привременој управи на Косову и Метохији." 1999. Република Србија, Влада Републике Србије. Приступљено 23. августа 2024. <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19947>.

Војска Србије. Регионалне иницијативе: СЕДМ. Приступљено https://www.vs.rs/sr_cyr/medjunarodna-saradnja/regionalne-inicijative/sedm. 7. августа 2024.

Војска Србије. 2024. "Партнерство за мир | Војска Србије." Приступљено 30. августа 2024. https://www.vs.rs/sr_cyr/medjunarodna-saradnja/partnerstvo-za-mir/partnerstvo-za-mir

Војска Србије. “Историјат учешћа у МНОП.” н.д. Приступљено 30. август 2024. године. https://www.vs.rs/sr_lat/istorijat-ucesca-u-mnop .

Војска Србије. “Центар за мировне операције.” Приступљено 30. августа 2024. године. https://www.vs.rs/sr_lat/jedinice/vojska-srbije/generalstab/operativna-uprava-j3/centar-za-mirovne-operacije.

Војска Србије. „Састанак с командантом Кфора.” Приступљено 8. августа 2024. https://www.vs.rs/sr_lat/vesti/6ECE60FFB08111EE9E880050568F5424.

Врачар, Милинко, и Горан Станојевић. 2019. “Стратешка култура Србије и концепт тоталне одбране.” Војно дело 71, бр. 8: 294–315. <https://doi.org/10.5937/vojdela1908294v>.

Глишић, Мирослав. 2009. Интероперабилност у програму 'Партнерство за мир'. Војноиздавачки завод, стр. 47.

Дулић, Драгана. 2008. Мировне и хуманитарне операције. Београд: Факултет безбедности: Службени гласник. ISBN 978-86-7549-761-5.

Живковић, Урош, и Милош Миленковић. 2015. “Европска унија као глобални актер реформе сектора безбедности и искуство Србије.” Политичка ревија 3: 209–232. <https://doi.org/10.22182/pr.4532015.10>.

Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. "Службени гласник РС", бр. 88 од 28. октобра 2009, 36 од 10. маја 2018.

Јевтић, Милош. 2020. “Мултинационалне операције ЕУ: Правни оквир и значај ангажовања припадника Војске Србије.” Војно дело 72, бр. 3: 53–68. <https://doi.org/10.5937/vojdela2003053j>.

Јовановић, Милош. 2022. “Значења војне неутралности Србије.” Српска Политичка Мисао 2022 (март): 67–70. <https://doi.org/10.22182/spm.specijal2022.3>.

Kilibarda, Zoran, Mladenović, Miloš, Ajzenhamer, Vladimir. 2014. “Geopolitičke perspektive savremenog sveta”. Универзитет у Београду, Факултет Безбедности. стр. 240–248

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. “Погром Косово и Метохија, 17. март 2004.” Приступљено 23. августа 2024. <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/pogrom-kosovo-i-metohija-17-mart-2004/>.

Министарство одбране Републике Србије, Сектор за политику одбране, Управа за стратегијско планирање. 2024. “Концепт тоталне одбране – сажетак.” Mod.gov.rs. Преузето 2024. https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/strategije/2024/koncept_totalne_odbrane_sr/index_sr.html#p=1.

Министарство одбране Републике Србије. 2020. Стратегија одбране Републике Србије. Сектор за политику одбране, Управа за стратегијско планирање. Београд: Министарство одбране Републике Србије.

Министарство одбране Републике Србије. Презентациони документ. Приступљено 2024.

https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/mvs/Prezentacioni_dokumennt.pdf.

Министарство одбране Републике Србије. "Састанак начелника Генералштаба и команданта КФОР." Приступљено 30. августа 2024. <https://www.mod.gov.rs/lat/20869/sastanak-sa-komandantom-kfora20869>

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. 2024. "Погром Косово и Метохија, 17. март 2004." Приступљено 23. августа 2024. <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/pogrom-kosovo-i-metohija-17-mart-2004>.

Мирослав Крлежа. 1961. Књига есеја, посвећено двадесетогодишњици Устанка 1941-1961. Српска књижевна задруга. Београд. стр. 248.

Ndayi, Zoleka V. 2006. "'Theorising the Rise of Regionness' by Vjorn Hettne and Fredrik Soderbaum." *Politikon* 33, no. 1: 113–24. <https://doi.org/10.1080/02589340600618180>. стр.66

Народна скупштина Републике Србије. 2007. "Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије." *Сл. гласник РС*, бр. 125.

Новаковић, Игор. 2012. "Neutrality in Europe in the XXI Century and the Case of Serbia." *ISAC Fund*. Приступљено 30. августа 2024. године http://www.academia.edu/1875967/Neutrality_in_Europe_in_the_21st_century_and_the_Case_of_Serbia.

Проданић, Вања. 2023. "Учествовање Војске Србије у мисијама и операцијама заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније." *Nacionalni Interes* 46, бр. 3: 163–79. <https://doi.org/10.5937/nint46-45242>.

Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. 2007. "Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије." Децембар 26. Преузето 10.09.2018. са сајта Народне скупштине: <http://www.parlament.rs/народна-скупштина.115.html> .

Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 1244 1999. "Резолуција 1244 о привременој управи на Косову и Метохији." *Службени лист УН*, бр. 1244.

Република Србија Министарство одбране Сектор за политику одбране Управа за стратегијско планирање. 2020. Стратегија националне безбедности Републике Србије. Београд.

Република Србија, Влада Републике Србије. "Косово и Метохија." Приступљено 23. августа 2024. <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19947>.

Република Србија, Војска Србије. 2017. "Састанак начелника Генералштаба и команданта КФОР | Министарство одбране Републике Србије." Министарство одбране Републике Србије. 2017. <https://www.mod.gov.rs/cir/10533/sastanak-nacelnika-generalstaba-i-komandanta-kfor-10533>.

Република Србија, Војска Србије. 2024. “Партнерство за мир | Војска Србије.” Приступљено 2024. https://www.vs.rs/sr_cyr/medjunarodna-saradnja/partnerstvo-za-mir/partnerstvo-za-mir.

Република Србија, Министарство одбране. 2024. “Програм државног партнерства Србије и Охаја | Министарство одбране Републике Србије.” Министарство одбране Републике Србије. 2024. <https://www.mod.gov.rs/cir/4364/program-drzavnog-partnerstva-srbije-i-ohaja4364>.

Стајић, Љубомир, Ненад Радивојевић и Владан Мирковић. 2016. “Војна неутралност као принцип стратешких оријентација Републике Србије: приступ решавању проблема.” Зборник радова Правног факултета, Нови Сад 50 (4): 1067–82. <https://doi.org/10.5937/zrpfns50-13142>.

Станар, Драган. 2021. “Мир као сврха војске.” Војно дело 73, бр. 3: 36–47. <https://doi.org/10.5937/vojdelo2103036s>.

Стојановић, Станислав, и Јованка Шарановић. 2022. “Војна неутралност и српска стратешка култура.” Српска Политичка Мисао 2022 (март): 11–40. <https://doi.org/10.22182/spm.specijal2022.1>.

Форца, Божидар. 2022. “Војна неутралност Републике Србије као рационално и прелазно решење.” Српска Политичка Мисао 2022 (март): 147–88. <https://doi.org/10.22182/spm.specijal2022.6>.

Цветковић, Ненад. 2022. “Утицај европских интеграција на безбедност и одбрану Републике Србије.” Докторска дисертација, Војна академија.

Центар за безбедносну сарадњу RACVIAC. "Mission." Приступљено 8. августа 2024. <https://www.racviac.org/what-is-racviac/mission/>.

Hettne, Björn. 2005. "Beyond the 'New' Regionalism." *New Political Economy* 10, no. 4: 543–71. <https://doi.org/10.1080/13563460500344484>.

Munk, Sándor. 2002. “An Analysis of Basic Interoperability Related Terms, System of Interoperability Types.” Volume 1, Issue 1: 117–131. Department of Informatics, Miklós Zrínyi National Defence University, Budapest, Hungary.

Whan, Alexander. 2016. "Reconciliation without Forgiveness: The EU in Promoting Postwar Cooperation in Serbia and Kosovo." Master's thesis, University of Washington.

Marija Vukadinović
Miloš Milenković
Strategic Research Institute
Belgrade

**MILITARY PROFESSION IN SERBIA THROUGH THE LENS OF
INTERNATIONAL MILITARY COOPERATION IN THE
CONTEMPORARY GEOPOLITICAL CONTEXT**

Abstract

This study seeks to elucidate the impact of international military cooperation on strengthening Serbia's security and advancing the capabilities of its armed forces, within the framework of a complex geopolitical environment. It focuses on examining the various benefits of military cooperation, such as enhancing the competencies of the Serbian Armed Forces and fostering trust with key security partners. The analysis underscores the importance of military cooperation as a crucial element of national and regional security, particularly in light of Serbia's geopolitical position and its commitment to military neutrality. Consequently, special attention is given to Serbia's involvement in multinational military operations and regional defense and security initiatives. Emphasis is placed on the relationship between the Serbian Armed Forces and KFOR, the international security forces tasked with maintaining peace and stability in Serbia's southern province.

The theoretical foundation of this study is rooted in the liberal theory of international relations, which emphasizes cooperation as a fundamental element of security. According to this theory, democratic states can significantly enhance their security and defense capabilities through active cooperation and involvement in international security structures. In the context of this research, liberal theory of international relations offers a framework for understanding how Serbia's participation in international and regional security initiatives affects its geopolitical and security status, along with the development of its national armed forces' capabilities.

The methodological framework of this research is based on qualitative analysis, relying on a wide range of publicly available sources. These sources include relevant monographs, scientific articles, official reports, and case studies. A systematic approach to data collection and analysis was applied, with a critical review of sources and triangulation of information to achieve greater objectivity and validity of findings. The findings suggest that international military cooperation can enhance the military profession in Serbia and bolster the reputation of the Serbian Armed Forces as a reliable partner. This research enhances understanding of the intricate dynamics of military cooperation, given Serbia's strategic stance on military neutrality and cooperation, and it paves the way for additional studies in this field.

Keywords: military neutrality, regional cooperation, military missions, military profession, Serbian Armed Forces.